

Гапон К. С., здобувачка вищої освіти 4 курсу, група СР-171
Науковий керівник – Чічкань М. В., к.ю.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

У історичній ретроспективі розуміння інвалідності пройшло шлях від усунення із суспільно значущих процесів представників такої когорти людей, до створення умов сприятливих для самореалізації людей з інвалідністю та інклюзії в усі сфери суспільного життя. На сьогоднішній день показником ефективності розвитку будь-якої держави є цілісна соціальна система, яка зосереджена на заходах соціального спрямування. Захист прав людей з інвалідністю та заходи соціальної інтеграції – це питання які є надзвичайно актуальними у світі.

Для українських реалій є характерним щорічне збільшення частки людей з інвалідністю. За даними Державної служби статистики станом на початок 2020 року в Україні налічується 2703,0 тисячі осіб з інвалідністю. Це близько 6% від загальної чисельності населення України. Збільшення такої частки зумовлене складною соціально-економічною ситуацією, різноманітними екологічними катаклізмами та проблемами в системі охорони здоров'я [1, с. 57].

Розуміння поняття «людина з інвалідністю» на законодавчому рівні змінилося за останні роки. Завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо прав інвалідів» від 22.12.2011 року Україна відійшла від медичної моделі інвалідності, яка зосереджувала увагу на відхиленнях у здоров'ї та розвитку людини. Така модель застаріла та була притаманна для радянської системи управління. Натомість в Україні запроваджена соціальна модель інвалідності, яка полягає у взаємозв'язку між соціумом та людиною з інвалідністю [2]. Підтвердженням цьому є визначення поняття «людина з інвалідністю» у Законі України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю»: особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [3].

Завдяки законодавчим змінам та трансформації поняття з «інвалід» на «особа з інвалідністю», Україна закріпила одне з ключових положень Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю»: «Дискримінація за ознакою інвалідності забороняється». Адаже поняттям «інвалід» законодавство таврувало людей за ознакою інвалідності, тобто поділяючи суспільство на «здорових людей» та «інвалідів». Відлуння застарілої, медичної моделі інвалідності можна прослідкувати і сьогодні: частина громадян і досі оперує понятійним апаратом, який включає такі трактування як «особа з особливими потребами» та «інвалід». Можна підсумувати, що при удосконаленні основоположних понять законодавство керувалося принципом гуманізму: перш за все – людина.

Особа з інвалідністю повноправно володіє правами і свободами, закріпленими Конституцією України (соціально-економічними, політичними та особистими). Держава поклала на себе обов'язок у забезпеченні можливості реалізації особами з інвалідністю власних прав та свобод. Тобто цей обов'язок проявляється у наступних завданнях:

- викрити та ліквідувати перепони, які заважають людині з інвалідністю задовольняти власні потреби (зробити інклюзивним громадський транспорт та об'єкти транспортної

інфраструктури, усунути архітектурні бар'єри громадських і державних установ / організацій у тому числі до підприємств);

- забезпечити соціальний захист даної категорії громадян, що включає надання різних видів виплат (пенсії, допомоги, пільги), соціальних послуг, реабілітаційних заходів та встановленні опіки (піклування);

- гарантувати умови для охорони здоров'я шляхом забезпечення медикаментами та технічними засобами на умовах і в порядку, передбачених чинним законодавством;

- забезпечити житлом на умовах і в порядку, передбачених чинним законодавством;

- сприяти виконанню індивідуальної програми реабілітації (обладнати житлові приміщення, де проживають люди з інвалідністю спеціальними засобами);

- спонукати до громадської діяльності шляхом надання відповідних умов [3; 4, с.5].

Соціальне забезпечення людини з інвалідністю включає систему пільг (наприклад безоплатний проїзд у громадському транспорті, засоби реабілітації, безкоштовні ліки) та щомісячні виплати (пенсія по інвалідності чи інші соціальні виплати). Обсяг соціального забезпечення на законодавчому рівні варіюється залежно від групи інвалідності, яка у свою чергу визначається висновком медико-соціальної експертної комісії. При цьому інвалідність визначається як міра втрати здоров'я, а група інвалідності – як ступінь втрати працездатності; ступінь розладу систем організму та функцій організму, який призводить до обмеження життєдіяльності особи з інвалідністю [3, 5]. Медико-соціальні експертні комісії керуються інструкцією, яка фактично дозволяє суб'єктивно варіювати групу інвалідності громадянину та термін її призначення. Дану інформацію підтверджує Міністерство охорони здоров'я, але варто зазначити, що у даній сфері не обходиться без зловживань. Йдеться про корупцію у сфері отримання інвалідності [6].

Отже, підсумовуючи вищезазначене можна зробити певні висновки щодо особливостей соціально-правового статусу осіб з інвалідністю в Україні. Особою з інвалідністю є людина, яка пройшла медико-соціальну експертну комісію та має відповідне посвідчення. Люди з інвалідністю на сьогоднішній день володіють усією повнотою прав, закріплених Конституцією України та поточним законодавством. Завданням держави є соціальний захист осіб з інвалідністю, сприяння інтеграції таких людей у суспільство та моніторинг діяльності державних органів щодо недопущення зловживань у сфері встановлення інвалідності. Люди з інвалідністю мають відчувати себе повноправними членами суспільства, а навколишнє середовище має бути пристосованим для таких людей.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист населення у 2019 році. Статистичний збірник. – К 2020. – Ст. 57. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_szn_2019.pdf.

2. Виступ Міністра соціальної політики Андрія Реви на урядовому засіданні 5 грудня 2018 року щодо соціального захисту людей з інвалідністю. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/16390.html>.

3. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>.

4. Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16). – URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

5. Постанова КМУ «Питання медико-соціальної експертизи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-%D0%BF#Text>.

6. «Біржа інвалідності». Чому медико-експертні комісії не бояться вимагати гроші та що з цим робити. Денис Пристай. URL: <https://suspilne.media/66521-birza-invalidnosti-comu-medicno-ekspertni-komisii-ne-boatsa-vimagati-grosi-ta-so-z-cim-robiti/>.

Гарига-Грихно М. М., експерт, провідний фахівець з організації наукової роботи відділу забезпечення діяльності центру
Чернігівський НДЕКЦ МВС (м. Чернігів, Україна)

Остапенко А. І., здобувач вищої освіти, гр. ПД-181
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЛАТЕНТНИХ ЗГВАЛТУВАНЬ

Згвалтування - найсерйозніший злочин проти сексуальної свободи і сексуальної недоторканності особи. Хоча за офіційними даними, такий злочин йде на спад, але це не можна сприймати як позитивне явище, оскільки в нашому світі є латентні згвалтування. Таким чином ця тема досить актуальна в наш час.

Отже, термін «латентний» (від лат. latens (latentis) – прихований) як «прихований», «невидимий», «той, що не виявляє себе видимими ознаками», «dark side» - «темний бік злочинності», або «nonreported crimes» - «злочини, про які не було повідомлено поліції» так у міжнародному значенні позначається латентні злочини [1, с. 385].

Тож можна дійти в висновку, що латентне згвалтування - це злочин (згвалтування), щодо якого потерпіла не повідомляла правоохоронні органи, і цей злочин не був відображений в офіційній статистиці

Як слушно зазначає М. М. Корчовий, історично проблема згвалтувань взаємопов'язана з падінням моралі, розпустою та проституцією, що «програмувало» психологію чоловіків на схильність до сексуальної вседозволеності, насильства та статевих оргій [2, с. 71].

У ч. 1 ст. 152 Кримінального Кодексу України закріплено, що згвалтуванням є «Вчинення дій сексуального характеру, пов'язаних із вагінальним, анальним або оральним проникненням в тіло іншої особи з використанням геніталій або будь-якого іншого предмета, без добровільної згоди потерпілої особи» [3].

Під статевими зносинами в цьому визначенні розуміється гетеро сексуальний природний статевий акт, тобто вчинення статевого акту шляхом сполучення чоловічих та жіночих статевих органів.

Дефлорація чи еяколяція для наявності складу злочину не є обов'язковою, оскільки він вважається закінченим із моменту початку статевого акту всупереч волі потерпілої особи.

Одним з критеріїв поділу латентних згвалтувань можуть бути типові ситуації та особливості поведінки злочинців: латентні згвалтування з метою самоствердження в чоловічій ролі, латентні згвалтування в середовищі молодіжних груп, латентні згвалтування знайомих жінок, латентні згвалтування на основі парафілії у вигляді садизму, та латентні згвалтування, зумовлені наявністю психопатичної симптоматики [4, с. 80].

Злочинці першого типу нападає зненацька на самотню жінку в безлюдних місцях, намагаючись не вступати із нею в контакт. Вибір жертви в цій ситуації часто буває випадковим, а характеристики потенційного потерпілого не є принциповими для гвалтівника [5, с. 55].